

Příborské jarmarky

Lubomír Loukotka

Příbor byl městem, které jako jediné na Moravě pořádalo osm výročních trhů. To je věta, kterou jsem uváděl, když jsem chtěl poukázat na některá příborská „nej....“. Ale řekněme si o jarmarcích něco víc a začněme od počátku.

První dva výroční trhy – jarmarky z německého Jahrmarkt – udělil Příboru král Vladislav II. Jagelonský 3.12.1493. Konaly se v pondělí před svátkem Filipa a Jakuba (1.5.) a před sv. Hedvikou (16.10.). Další dva trhy už neudělil panovník, jak bylo zvykem, ale olomoucký biskup Marek Kuen dne 17.6.1560. Příbor byl totiž biskupským městem. Král Ferdinand I. se sice zlobil, ale biskup tvrdil, že „olomoučtí biskupové to privilegium mají trhy vysazovati.“ Ferdinand I. sice nařídil toto privilegium vyšetřiti, ale do královny smrti v r. 1564 se nic nevyšetřilo. Tyto dva jarmarky se konaly v pondělí před Hromnicemi (2.2.), to byl jediný zimní trh, druhý byl určen na pondělí před sv. Annou, tzn. před 26. červencem. Za třicetileté války byl Příbor třikrát vypálen. Jeden z nejhorších požárů postihl město 28.8.1626. Aby Příbor trochu ožil a zahojil své rány, povolil mu olomoucký biskup, kardinál Ditrichstein, v roce 1628 další čtyři trhy, a to : po sv. Vítu (15.6.), po Narození Panny Marie (8.9.), po sv. Martinu (11.11.) a po sv. Juditě (5.12.), všechny samozřejmě v pondělí (v závorce uvádím datum svátku světce, nikoli datum trhu). Výroční trh býval velkou událostí a svátkem města a celého okolí. Zdaleka přijížděli kupci a prodejci, aby dobře nakoupili a dobře prodali. Ty první jarmarky trvaly vždy osm dní. Od roku 1615 dokonce 14 dní, ale v 18. století již jen jeden den. Smělo se prodávat jen na náměstí a v krátkých výpadových ulicích až k městským branám. Za ně se nesmělo, Někteří prodejci (v Tržním řádu tržebníci) měli stánky kryté nepromokavou plachtou, jiní prodávali zboží rozložené na zemi. Tržní řád z 29.1.1868 stanovil poplatky pro tržebníky za zboží, které prodávali, a podle toho, jak své zboží nabízeli, zda na zemi nebo na stánku. Najdeme tady též zajímavá řemesla, případně nám již dnes neznámé výrobky. A tak si uveďme aspoň některé.

Tržebníci, kteří své zboží na zemi nebo na malých stolcích prodávali, platili 4 krejcare. Patřilo sem toto zboží: bačkory, preclíky, káva, hubka a křesací kamínky, houně, sprosté nože, křiváky, ševcovská kopyta a střevíce soukenné. Vetešníci, trokaři, řešetáři a košíkáři vyrábějící koše z oloupaných prutů platili 10 kr.. Tržebníci, kteří své zboží prodávali na zemi a zaujímali prostor aspoň dva sáhy, platili 15 kr. Byli to bednáři, stolaři, hrnčíři, prodavači boleslavského nádobí (?) a prodavači cibule ve velkém. V další skupině je těch řemeslníků víc. Tak aspoň některé: prodejci sprostých suken, prodejci kambrejského plátna (?), hřebenáři, jehláři, dýmkaři, provazníci, mydláři, brusíři, punčocháři, jircháři, cínaři, cibuláři v malém a všichni, kdo na stolech a krámcích své zboží prodávali, platili 10 kr. Pak tu ještě byli tržebníci s krámky delšími než 1 sáh a byli to štetkáři , koželuhové, řemenáři, sedláři, klempíři, prodejci trilichu (?) a tkalci. Platili 10 kr.. Za malou otevřenou boudu na náměstí se platilo 30 kr. a za tutéž na podloubí 20 kr.

Prodávání jídla a pití na trhovách místech na stáncích bylo zakázáno. Na to byly hostince, výčepy a obchody s právem čepovat víno, případně některý druh alkoholu. Proto taky těchto zařízení bylo na náměstí

a v přilehlých uličkách přes 20. Máslo, sádlo, mléko, sýry, zelenina a ovoce se na výročních trzích neprodávalo, to dostaly hospodyně na každotýdenním sobotním trhu.

Současně s jarmarky se konaly i trhy na dobytek, tzv. tarmarky (z německého Tiermark – tirmark a aby se to rýmovalo a jarmarkem, tak tarmark). Je možné, že některé dobytčí trhy se konaly v raných dobách i samostatně, tedy v době jarmarku, ale později byly vždy součástí výročního trhu. Samozřejmě ne na náměstí. Původně se snad konaly za kostelem sv. Valentina v prostoru hostince U zeleného stromu (dnes je to budova s hvězdárnou). A odtud byl dobytčí trh přemístěn na louku vedle hřbitova, kde je dnes parkoviště, obřadní síň a část hřbitova. Tomu se říkalo Trhovisko a byla tu dřevěná bouda s vahou k vážení dobytka. Kdo přivedl na trh koně, zaplatil 6 kr., za býka, krávu, vola nebo tele se platily 4 kr., za štětinatý dobytek, ovce, kozy 1 kr. Ve starších dobách se začátek jarmarku oznamoval zvoncem a na kostelní věži zavlál prapor. To upřednostňovalo příborské občany k tomu, že od zahájení jarmarku až do určité doby, snad do 10 hodin mohli nakupovat jen oni. Pak byl prapor stažen a to bylo znamení, že mohou nakupovat všichni. Myslím, že toto ustanovení netrvalo dlouho, protože to vlastně byla diskriminace, vyjádřeno řečí dneška. O pořádek na jarmarku se starali tzv. dohlížitelé. Měli právo udělovat pokuty. Měli dávat pozor, aby někdo nenakoupil nějaké zboží levněji ve velkém a nerozprodával je hned “na drobno“ draž. Dále též, aby se tržebníci nedomluvili, za jakou cenu budou své zboží nabízet a aby tímto způsobem nedocílili zvýšení tržních cen. Když dohlížitelé oznámili kompetentnímu úředníku obce přestupek a výši pokuty, měli nárok na polovinu vybrané částky. Z toho je zřejmé, dohlážiteli byly jmenovány vážené a bezúhonné osoby, u kterých nebylo obav, že si vybranou pokutu nechají celou. Kromě dohlážitelů obec najímala i několik žoldnéřů a ozbrojených pacholků.

Jarmark byl neobyčejně vydatným zdrojem městských příjmů. Nebyly to žádné „bleší trhy“. Prodávalo se tu kvalitní zboží, i když ke konci třicátých let minulého století se na jarmarky hledělo trochu s despektem a to, co se tu prodávalo, bylo označováno jako „jarmareční zboží“. Sláva jarmarků a tarmarků pohasla. Skončily prakticky rokem 1938.

Poznámka:

Kambrejské plátno nebo též kembrik je jemný bavlněný batist na podšívky.